

ШЫН

СЕТКИЛДЕРНИ БЫРЫ КОЖАР

Последики — бурнучу орус суураарга кыдыр-бир... Бистин чалатна бажмы...

ЭР ХИНДИКТИГ АВА

(Чеченчиген чугаа)

Чылым дэрт эридедеме дугуу кыдыр чорун, айма айы-беле кыдыр келип, узуу оруктарга чорун кыдыр келип...

рмнай аттыг. Улуг, бичи кыдыр оон сүтүг сарыг шай, айдангыг чечин бичи-ла чооголаш уиер.

турган дээр. Кадм хойтпак тиккеш, «эрин, кызым көрүдүр моон» дээп, ол хөкүгүн ужуу сымал турган чери баа бар.

бол талуге харам» деп чугаа баа бар болгай. Адыг хилигичке эндыге кыдыр хемдиктен ада-не кожа хөлбө Улуу-биле сүмелеш...

Тоогу балалбае

Бо хүниере Чурмит-Гажыныа төртүтүгөн хүнүден бээр 100 чыл болуп турар. Адыг черге нүгүдде...

Төөгүнү оруктары ДЕЗИП КӨШКЕНЕР

Тыяныи төөгүтүгө кажы-даа уттудурбас, балачык, карыгы-дүйбөй, ханыг репрессияларга таарымкан...

ӨВҮРМНҮ КАГБАСЛА МЕН

Өсөк-калты чалпы ойттар, Өшкү-хоон бажы дозуу, Өнөк-сиге, кадар өштүг...

«МИР» КОМПЛЕКСТЕ

УЖУДУШКҮН БАШКАРАП ТӨП. (РОСНА.СЧТА). Аналогий Соловьев биле Сергей Авдеев олар орбитада «Мир» комплексте ажылдап...

ЧАНГЫС КЕЖЕГЕ

Шаялда болза кыжээ бербаан уруг чангыс кезегелге болган үш боошкунуг боюу, ол болза ол уруг бот кыдыр деп чүве илээртти билдинер...

Саймаараалдын кожаннары. Сөзүң болгаш аягыңдын О Мишиң. Ош шайыштыр тургускан. Ой-пал. Са-гыш ыш-жаш бол-ган бол-за...

ЧУРТТАП ЧОР МЕН

Сарыг, кызыл хая калты, Сепилдериг ары болгаш, Чарыктадыг сүгүр бажы Селбер булуз шиктеп алган...

ААДАҢ. Дыштанор хүн ары. Амыдырал болгаш өлүм. Дунмаларым: Чаран-оол Чодураага, Гюлюш Зинага тургаскааттым.

УЖУРАЖЫЛГА СООНДА

Кадм чоран шактарымыс Карыш четпес кыска-даа бол, Чечил түзүн чөлөп шыжак, Сетилдерге кайнай беожик...

АМЫДЫРАЛ БОЛГАШ ӨЛҮМ

Чараш эжиң чаныда чок чышкыдырбай Чаксаан артың, хөлөгө-не кады чоруу, Ыржам үрөп эжиң үнү дышалбастаан...

Сагыш шыкшан болган болза, Саймаараал-даа, кудурал-лаа турбап болза, Сагыш шыкшан болган болза, Чагай чырык чуртталгасы келген болза...

СОНУЧУГА

Кудумчуга ОШКАШАПАНАР. Арбы Эмиртарынга ээлчи болуп, тургустеп чоранан кыжээ хөрөжөн кады чоранан кыжээ-биле кудумчуга ошкаржынаш...

ЫНЧААР КЕЗЕТКЕН

Бо Солдунуңуң дугайында хоочун башкы Монгуштан дыккыдам. Оң калдым Борбаанай Газа бажы кыжээ, Олар 30 жаш чылдар дугурууна башкылар келген, назарлары беизи 50 шикал чүве...

ТЫВА ЧАҢЧЫЛДАР

Чангыс кезеге. Шаялда болза кыжээ бербаан уруг чангыс кезегелге болган үш боошкунуг боюу, ол болза ол уруг бот кыдыр деп чүве илээртти билдинер...

КАРГЫШТЫГ ЧЫЛДАРДА ХАЛАПТЫГ КАРА НУГУЛ

ДЕТКИМЧЕ ЧОК

Социал-педагогтарның ажылы шуудабайн туура...

А к ш а - ш а л ы ң э б э э ш ...

Эртемден Самбуунун салым-чолунун дугайында

Бойдустан кайгачык чараш чурумдалыг ерлеринин бирээси Барыш-Хемчиатин Ак-Хем куртуг маалыча арат Ооржак Буян-оолду өг-бүлениге 1916 чылда төртүтүнген Самбуу 1940 чылда хил дээр чалым, 21 харлыг турган. Эртем-билдиниң чедил алар доош ол ыччарлаа Москваже калкан — ол үеде алаа турган Чөөн чүк институтуна Оона секторунда аспирантурага өөренип кирген.

Бо шынылыгы О. Б. Самбууга тылсыр ужуру болза, Москваның Чөөн чүк институтунда Оона секторунда аспирантурага ол 1940 чылдан 1944 чылга чедер өөренип болгаш төөгү эртемдеринин талазы-биле кайдаат минимумун думжаган.

Институттун директорунун эртем болгаш эртем ажылының талазы-биле оралачыны П. И. ФЕСЕНКО.

Кадрлар килдиниң начальниги В. С. ПИСАРЕВ. Ооржак Буян-оолунун Самбуу аспирантурага өөренилгезин чедириники дооскан, төрөң Тываның өөрүшкүлүгү кайыл келген. Чаа Тываның эң баштайгы эртемден деп ону дүртүр алаар алаар турган. Партия обкомунун лекторунга ону томуйлаан.

1945 чылдын март сөөлүнде Кизил хоорайга алыа хуузаалыг курс ажыттырып чүе. Амгы үеде Кызыл хоорайда курттан олурар Ондар Локсан-Серен болгаш еске-даа шепер-биле кады бо одуртуларын автору ол курска өөренип кирген. Эртемден Самбууну ону мурунда көрбөз, тайнаас-лаа болза, ону дугайында дыңдаан мен.

Чүгө төөгүүз эвес, харын философия, экономика, география, делегер байдалын эртемден Самбуунун толдурга тайылбырлап, курстун дыйнакчыларын билдирип өөренип турганын ыччарлаа пат-ла магалдан бис...

1946 чылдын апрель 29-тү күжөзүң үеде харлыг тына эртемденниң салым-чолунга халаптыг үе-чалын эгеин болгон. Канчалар, Самбуу арай сөөлүктүр. Төгүңүн үнү чок хей «херечилериниң» — документтеринин аразында көзөмөчениң № 30 херез бар, оон архив № 336.

Ойне буржуаз-националист Ооржак Буян-оолунун Самбууну Кызыл хоорайда Ленин кудумчуунун № 16 бажынын чиндилер болгаш оон бодун тулуп хорууга дугайында № 22 ордерге 1947 чылдын ноябрь 20-де область прокуратура эвес, а ССРЭ-ниң Куртунниң айыыл чок чорук министрствотун Тыва автономия область талазы-биле эртемденниң начальниги полковник Петров боду ат салган болгаш, ону ол-ла

«ШЫНЫЛГА»

Алексей ДУГЕРЖАА.

Кудурукпай МОРЭК. Шуй суур.

САРЫГ-ШАЖЫН КАЛЕНДАРЫ

Ноябрь 22. Эрги сан-биле 28-тин хүнү — кара пар хүнү, эки хүн — аскерисе, ар-мага-боттуг, дагыттыга, байыр-лаа, кызыл тарамагында-лаа болза, кула-дой, хөржүдүлгеге багай хүн.

ГЕНЕРАЛ СТЕРЛИГОВ

Дүшкөн ССРЭ-ниң Куртунниң айыыл чок чорук комитетинин разведчик генералы турган Александр Стерлигов деп кижин «Аргументы и факты» союузуң корреспондентинин элээн каш айтыртыларына харын берген. Генералды харымын ол солунуна 1992 чылдын сентябрьга үңгө 36-тың номеринге пардаан. Стерлиговтун чамалы медээтерин Россиянын Тыва албан черери, чижээ, Россия Федерациянын Айыыл чок чорук министрствотун хуузаалыг, ыччал-ажык генералды харымдарында хей-ниңтиге со-нуургалдыг медээтериниң барып номчулур боттары эскерип каар боор.

ЧАРЛАЛДАР БЮРОЗУ

Бажын Садын АЛЫКСАЗЫНРАЗ. Тываның күрт үлетпүрүн девискер-бүдүрүлгө каттыжыкшымын мыйтан туткан кээт ишти чуртталга бажы-нын садып турар. Өртүн дугуруктур тура тодарайт. Оон аңгыда административтик бажында тус-тус өрөздөрдүн аржыда берип болур, хурал-дар оол бажы бар.

ТЫВА ЭТ КЫЛЫР МАСТЕР СИЛЕРНИ ЧАЛАП ТУР

Ада-өгбөдөрениңиз эдилеп чораян эт-севиң сонуурга-байн чорур кижилер чок, Соңуургаары бир аңгы, а ову тудун кылмын, харын-даа эрги этти чааргып, септедип, булудуп, азы-бүрү өлнүг хээлер-биле, тына угулдулар-биле кааптан чураш, эдилер болза, ол чоргалардыг эт болур. АДРЕСИ: Кызыл хоорай, Интернациональная кудумчузу, 53. Өртүз дугуруктуга бугулар.

«ШЫН» СОЛУН ДАМЧЫШТЫР

Ылак ачавыс, огулдуус, думжамыс, акымче Борис Николаевич Очур-оолдун аар аарында үрүзү аразыш, бистен чарым чоруканы-биле ажы-шүжүгүзүст бистин-биле дегне үекиң келген төрөдөрениңке, өш-өрүчүлүк, республиканың Социал-демократия министрствотунун, республиканың болгаш хоорайның Эмгекчү-күш-ажыг эскертпа комиссарының, республика эмгекчилеринин, эмгекте дүргө дува эдилер албанын, хоочундарының бажып-интервалынын, Эриги, Барыш-Хемчик, Сүт-Хөл районнар эмгекчилеринин кол-лективтеринге, хоорайның № 3 школазында 11 «аз клас-мын өөреникчилеринге, башкыларыңа өөрчү четтергеняв-сти илереттинис.

КИНО

НОЯБРЬ 22-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Красотка» 10.00, 12.20, 14.40, 17.00. «Видеол»: «Серебряная пуля» 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Урга — территория любви» 13.40, 15.50, 18.00 шактарда. НОЯБРЬ 23-ТЕ «НАЙЫРАЛ»: «Дух енисей» (АКШ) 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30. «Видеол»: «Серебряная пуля» 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00 шактарда.

АГАР САНЫ: «Тыва союузу» № 363505.

Тыва Республиканын Пар-ламент болгаш информация министрствотунун «Тыва» филиал Кызыл Шеткин болгаш Кравченко кудумчу-зу, бажын № 1

Кызыл хоорай, Красноармейская 100. Индекс 667000. РЕДАКЦИЈА КОЛЛЕГИЈАНЫ: Н. С. Базыр (харымсалгалыг секретарь), А. С. Дембиль (кол редакторунун оралачымы), В. М. Сат, К. К. Сат (кол редакторунун оралачымы), Н. С. Эрзеп. РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; келгел кижилер күлүзү адыр чер — 3-34-26; кол редакторунун оралачылары — 3-33-91; — 3-34-17; харымсалгалыг секретарь — 3-34-92; оралачылары — 3-45-93. КИМДИСТЕР: Туус депутаттарының Советтери, ишти-дел-политиканы болгаш сошпал айтыртылар — 3-34-19; — 3-34-95; кестүр — 3-34-49; 3-36-73; кээзи ажал-адыл — 3-41-16; культура болгаш үнүс өөрөлдөгөз — 3-39-13; медал-лер болгаш спорт — 3-36-82; — 3-34-57; окулда — 3-34-39; — 3-34-93; чагаа — 3-39-03; корректорлар — 3-41-23; үндүрүчүлөр — 2-27-41; солуң келбейн баргаала — 2-32-75; бухгалтерия — 3-37-11. Солуңда партиятың материалларын авторларының болгалары редакцияны туру-чу-биле түшүрөй барып болур. Айтыгың фактылары, санлары болгаш еске-лаа дыкмагылары элээн авторлар боттары харымсалгалыг.